

การศึกษาประเพณีแห่ปราสาทผึ้งเพื่อการสร้างสรรค์การแสดง ชุดโฮม ฮอย เฟิง Studying the Tradition of The Wax Castle Festival for Creative Performances Hom Hoi Phueng

กฤษดากร บรรลือ^{1*}, สุดารัตน์ อาตมะพันธ์^{2*}, อนุชา มณีทิพย์³, พรไพลิน มนต์รี⁴, สุธิตา จันทร์หาญ⁵,
ชนิดาภา แทนน้อย⁶ และพลากร เอื้อรัตนโชค⁷

Kitsadakron Banlue¹, Sudarat Atayaphan^{2*}, Anucha Maneetip³, Pronpailin Montree⁴, Sutthita Chanhan⁵, Chanidapha
Taennoi⁶ and Phalakon Auearattanachok⁷

¹นักวิชาการวัฒนธรรม สถาบันภาษาศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

^{2*}อาจารย์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ผู้ช่วยครู โรงเรียนท่าทองยางพิทยาคม สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม

^{4,5,6,7}นักศึกษา สาขานาฏศิลป์และการละคร คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Cultural Scholar Institute of Language Arts and Culture Sakon Nakhon Rajabhat University

^{2*}Lecturer from the Faculty of Humanities and Social Sciences Rajabhat Mahasarakham University

³Teaching Assistant of Tha Khong Yang Phitthayakhom School under the Maha Sarakham
Provincial Administrative Organization

^{4,5,6,7}Student of Performing Arts and Theatre the Faculty of Humanities and Social Sciences
Rajabhat Mahasarakham University

*Corresponding Author Email: siangshinone@gmail.com

Received: 8 May 2025

Revised: 5 June 2025

Accepted: 8 June 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร และ 2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ชุดโฮม ฮอย เฟิง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง แล้วทำการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร เป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวสกลนครจัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อถวายปราสาทผึ้งเพื่อเป็นพุทธบูชา รวมทั้งยังเป็นความเชื่อในการสร้างอันสิขหรืออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวงวิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีรากฐานของคติความเชื่อที่ปรับปรนผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูตผีวิญญาณ และความเชื่อที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ และ 2) การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยนิพนธ์ ชุดโฮม ฮอย เฟิง มีการแบ่งขั้นตอนในการประกอบสร้างตามหลักนาฏศิลป์ การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์นั้น หลักการทางความคิดตามหลักนาฏศิลป์เป็นอย่างดี เพื่อกระบวนท่ารำที่สวยงามการใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรีและเครื่อง

แต่งกาย โดยผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบการแสดงเป็น 6 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงที่ 1 เป็นการแสดงที่สื่อถึงตำนานลิงถวายรวงผึ้งใช้การเทศน์สวดในการบอกเล่าเรื่องราว 2) ช่วงที่ 2 เป็นการแสดงที่สื่อถึงจุดประสงค์ของการสร้างปราสาทผึ้ง และเนื้อร้องกล่าวถึงชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร 3) ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงที่มีชาวบ้านคุ้มวัดมารวมตัวกันสร้างปราสาทผึ้ง เนื้อร้องกล่าวถึงมูลเหตุที่ทำให้สร้างปราสาทผึ้ง 4) ช่วงที่ 4 เป็นการแสดงถึงชาวภูไทสกลนครที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองภูไทสกลนคร 5) ช่วงที่ 5 เป็นการสื่อถึงการตั้งขบวนแห่ปราสาทผึ้ง รวมทั้งชาวบ้านคุ้มวัด ชาวภูไทสกลนคร และชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร เป็นการแสดงถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนครเนื้อร้องกล่าวถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนคร และ 6) ช่วงที่ 6 เป็นการแสดงถึงการเฉลิมฉลอง เป็นการเชิญชวนมาเที่ยวจังหวัดสกลนคร และความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองสวณน้อยเลียบดอนสวรรค์

คำสำคัญ: โหม ฮอย ผึ้ง, ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง, คุ้มวัด

Abstract

This research consists purposes were 1. to study the history and beliefs related to the Wax Castle Procession tradition of Sakon Nakhon Province and 2. to create a performance titled Home Hoy Phueng. This is a qualitative research study conducted through the examination of relevant documents such as books, textbooks, academic papers, research studies and related electronic media. The collected data from these sources is then analyzed through content analysis. The research findings revealed that 1) The history and beliefs associated with the Wax Castle Procession tradition in Sakon Nakhon Province indicate that it is a cultural event organized by local Buddhists during the End of Buddhist Lent. The purpose is to offer wax castles as a form of worship to the Buddha. Additionally, the tradition reflects a belief in the generation of merit and the dedication of that merit to the spirits of deceased ancestors. This tradition is rooted in a syncretic system of beliefs that integrates elements of Buddhism, animism and Brahmanism and 2) The creation of the dance performance “Home Hoy Phueng” was structured according to the principles of dance composition. The choreographic process was guided by core concepts of dance artistry, emphasizing graceful movements, expressive body language and meaningful storytelling that aligned with other performance elements such as music and costumes. The creator designed the performance in six segments (1) Segment 1 depicts the legend of the monkey offering a honeycomb to the Buddha, using the traditional Thet Sangkat (a style of Buddhist sermon chant) as a narrative form (2) Segment 2 presents the purpose behind building the wax castle, with lyrics referencing the diverse ethnic groups in Sakon Nakhon Province (3) Segment 3 portrays local villagers gathering at the temple community to construct the wax castle, with lyrics reflecting the origins and motivations behind this tradition (4) Segment 4 highlights the unique identity of the Phu Thai people of Sakon Nakhon, with lyrics

set to the distinctive melody of the Phu Thai musical style (5) Segment 5 features the procession of the wax castles, involving villagers, Phu Thai people and various ethnic communities in Sakon Nakhon. This segment conveys the unity and collective spirit of the province, with lyrics emphasizing solidarity and cooperation and (6) Segment 6 represents a festive celebration, inviting people to visit Sakon Nakhon and showcasing the uniqueness of the Wax Castle Procession tradition. The lyrics are set to the melody Sao Noi Liap Don Sawan

Keywords: Hom Hoi Phueng, The Incredible Wax Castle Festival, Temple Compound

บทนำ

ในพุทธศาสนามีเรื่องราวอันแสดงถึงมูลเหตุที่ทำให้มีการสร้างปราสาท หรืออาคารจำลองถวายเป็นพุทธบูชาอยู่ในพุทธประวัติ ตอนปาลิไลยกะ และตอนเทโวโรหณะ จากเรื่องราวในพุทธประวัตินี้ทำให้เกิดคติความเชื่อซึ่งส่งผลให้พุทธศาสนิกชนในภาคอีสาน ได้มีการสร้างปราสาทผึ้งถวายแด่พระธาตุในวันออกพรรษา และได้ถือปฏิบัติสืบทอดกันมาหลายชั่วอายุคน จนกลายเป็นประเพณี แห่งปราสาทผึ้ง เรื่องราวในพุทธประวัติตอนปาลิไลยกะ รายละเอียดดังนี้ พุทธประวัติตอนปาลิไลยกะ พุทธประวัติตอนนี้มีปรากฏใน พระอัมมปชัฏฐกถาแปล ภาค 1 ในเรื่องลำดับที่ 5 โดยกล่าวถึงการทะเลาะวิวาทของภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เมื่อพระพุทธรองค์ทรง ห้ามปรามและตรัสสอนให้สามัคคีกันแต่บรรดาภิกษุเหล่านั้นก็ไม่เชื่อฟัง พระพุทธรองค์ทรงระอา จึงเสด็จไปจำพรรษาที่ชายป่ารักชิต วัน ๗ ที่นั่นมีช้างชื่อปาลิไลยกะหัดดีทำหน้าที่คอยอุปัฏฐากโดยใช้วงตักน้ำและจัดน้ำร้อนน้ำเย็นตลอดจนหาผลไม้มาถวาย ขณะนั้นมีลิงตัวหนึ่งเมื่อเห็นช้างคอยอุปัฏฐาก พระพุทธรองค์ จึงได้นำรังผึ้งมาถวายแก่พระพุทธรองค์ เมื่อพระพุทธรองค์ทรงฉันรังผึ้ง ลิงนั้นดีใจมากกระโดดโลดเต้นจนกิ่งไม้หักตกลงมาถูกตอที่มตาย เมื่อตายไปได้เกิดในวิมานทองสูง 30 โยชน์ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์มีนาง อปสรหนึ่งพันนางเป็นบริวาร (มหามกุฏราชวิทยาลัย, 2492)

สังคมอีสานประเพณีของชาวอีสานที่ปฏิบัติกันมาตั้งแต่ บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบัน คำว่า ฮีตสิบสอง คองสิบสี่ นับว่า มีความสำคัญอย่างมาก เนื่องจากเป็นประเพณีที่มีจุดหมายเพื่อทำบุญและการพบปะกันในสังคมทำให้คนในสังคมท้องถิ่นได้รู้จัก และคุ้นเคยกัน สำหรับฮีตสิบสองของชาวอีสานยึดถือปฏิบัติในแต่ละเดือน กล่าวโดยย่อ ได้แก่ เดือนอ้ายบุญข้าวกล้า เดือนยี่ บุญคูณลาน เดือนสามบุญข้าวจ้อีสาน เดือนสี่บุญผะเหวด เดือนห้าบุญสงกรานต์ เดือนหกบุญบั้งไฟ เดือนเจ็ดบุญข้าชะ เดือนแปด บุญเข้าพรรษา เดือนเก้าบุญข้าวประดับดิน เดือนสิบสองบุญข้าวสาก เดือนสิบเอ็ดบุญออกพรรษา และในเดือนสิบสองบุญกฐิน (สาร สารทัศน์นันท์, 2534)

ชาวพุทธถือว่าเทศกาลออกพรรษาเป็นประเพณีที่สำคัญ โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย โดยจัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 ตามปฏิทินจันทรคติของไทย ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดฤดูเข้าพรรษาที่ยาวนาน 3 เดือน ชาวพุทธถือว่าประเพณีนี้เป็นโอกาสที่จะแสดงความศรัทธา ทำบุญตักบาตร ถวายผ้าอาบน้ำฝน และฟังพระธรรมเทศนาและแสดงธรรมเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต และชาวบ้านจะมารวมตัวกันในตอนเช้าของวันออกพรรษาเพื่อทำบุญโดยการใส่บาตรพระสงฆ์ ในบางพื้นที่จะมีการถือปฏิบัติพิธีตักบาตรเทโว ซึ่งเป็นการแสดงช่วงเวลาที่จะพระพุทธรเจ้าเสด็จกลับจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ นอกจากนี้ ยังมีการเวียนเทียน สวดมนต์ และฟังพระธรรมเทศนาที่วัดอีกด้วย นอกจากนี้ ยังเป็นช่วงเวลาที่ครอบครัวและญาติพี่น้องจะกลับบ้านเพื่อประกอบ

กิจกรรมทางศาสนาและแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษอีกด้วย ซึ่งประเพณีออกพรรษา ประกอบด้วยความเชื่อเกี่ยวกับการสะสมบุญ การอุทิศบุญให้ผู้เสียชีวิต และการเตรียมตัวเข้าสู่ช่วงทำความดีหลังเทศกาลเข้าพรรษา ความเชื่อเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมความคิดด้านคุณธรรม ขณะเดียวกันก็ทำหน้าที่เป็นวิธีรักษาสายสัมพันธ์ในชุมชนผ่านความพยายามร่วมกัน เป็นต้น

ทั้งนี้ มีแนวโน้มว่า ความเชื่อเรื่องอาถรรพ์ที่สิงสถิตย์อยู่แก่วัดพระธาตุ และความ เชื่อเรื่องท้องคัมภีร์มาสัมผัสพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์ด้วยการเปิดโลกทั้งสามให้เห็นซึ่งกันและกัน เป็นความเชื่อที่สอดคล้อง และเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งมากที่สุดทางด้านการจัดงานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งที่จังหวัดสกลนครในระยะแรก ๆ นั้น เป็นการติดตามความศรัทธาของชาวบ้านต่อมาจึงมีหน่วยงานราชการและภาคเอกชนเข้ามาให้ความร่วมมือในการจัดงานให้เป็นที่แพร่หลายยิ่งขึ้น โดยมีเทศบาลเมืองสกลนครเป็นองค์กรหลักประสานในการจัดงานขบวนแห่ปราสาทผึ้งในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2480 ผู้ใหญ่บ้านซึ่งเป็นหัวหน้าหมู่บ้านและเป็นหัวหน้าคุ้มวัด เป็นหลักในการจัดงาน เพื่อการสืบทอดประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง ซึ่งแต่เดิมเรียกว่าต้นผึ้งนั้นเกิดจากความร่วมมือกันระหว่างผู้ใหญ่บ้าน ชาวคุ้มวัด และพระสงฆ์ซึ่งแต่ละส่วนมีหน้าที่ดังนี้ ผู้ใหญ่บ้าน มีหน้าที่จัดประชุม โดยมีกรรมการหมู่บ้านซึ่งเดิมเรียกว่าเฒ่าแก่บ้าน วางแผนในการจัดสร้างปราสาทผึ้ง การจัดขบวนแห่ ชาวคุ้มวัด มีหน้าที่จัดหาขี้ผึ้งแล้วนำมารวมนั้นเพื่อจัดสร้างปราสาทผึ้ง โดยถือเป็นการทำบุญด้วยขี้ผึ้ง และการจัดขบวนแห่ร่วมฟ้อนรำ ร่วมแสดงการละเล่น พระสงฆ์ มีหน้าที่ เชิญชวนให้มาร่วมทำบุญด้วยการนำขี้ผึ้งมารวมกันและร่วมมือในการสร้างปราสาทผึ้ง นอกจากนั้นพระสงฆ์จัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ เมื่อสร้างปราสาทผึ้งเรียบร้อยแล้ว ชาวคุ้มวัดจัดขบวนแห่ปราสาทผึ้งจากคุ้มวัดของตนไปยังวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร แล้วจัดตั้งปราสาทผึ้งที่บริเวณรอบองค์พระธาตุเชิงชุม (สุรัตน์ วราภรณ์, 2531) ส่วนการจัดสร้างองค์ปราสาทผึ้ง ได้มีการพัฒนาทางด้านลักษณะรูปแบบ แบ่งออกได้เป็น 4 แบบ คือ แบบทรงพระธาตุ แบบทรงหอผี แบบทรงบุษบก และแบบทรงจตุรมุข โดยได้สร้างให้มีลักษณะ เป็นอาคารจำลอง และตกแต่งด้วยขี้ผึ้งมาโดยตลอด และในการจัดขบวนแห่ปราสาทผึ้งนั้นพบว่า เดิมเป็นขบวนแบบเรียบง่ายตาม อริยาไคย และได้พัฒนามาเป็นขบวนแห่ที่มีลักษณะเป็นการแสดงอย่างมีระเบียบแบบแผน (เกสร สุธพันธ์พิชิต, 2535)

ดังนั้น จากการศึกษางานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร พบว่า มีมูลเหตุมาจากเรื่องราวในพุทธประวัติตอนปาฬิโยกะ ซึ่งเป็นตำนานที่กล่าวถึงสิงสถิตย์อยู่แก่วัดพระธาตุ เมื่อพระพุทธรูปทรงฉันทรงผึ้ง สิงสถิตย์ในภาชนะดินเผาจนกึ่งไม้หักตกลงมาถูกตอไม้ตาย เมื่อตายไปได้เกิดในวิมานทองสูง 30 โยชน์ บนสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ มีนางอัปสรหนึ่งพันนางเป็นบริวาร จึงกลายเป็นต้นเค้าของความเชื่อที่ทำให้พุทธศาสนิกชนชาวไทยทำบุญด้วยการถวายขี้ผึ้งเป็นพุทธบูชา โดยมีความเชื่อว่า การทำบุญสร้างกุศลด้วยการถวายขี้ผึ้งนั้น เมื่อตายไปจะได้เกิดบนสวรรค์ มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัย และมีนางอัปสรหรือนางฟ้าเป็นบริวาร จึงได้ใช้ขี้ผึ้งเป็นวัสดุในการสร้างปราสาทผึ้งถวาย เพื่อหวังให้ชีวิตหลังความตายได้รับผลบุญที่ทำให้ตามคติความเชื่อดังกล่าวคือจะได้เกิดบนสวรรค์ มีวิมานเป็นที่อยู่อาศัยและมีนางอัปสรหรือนางฟ้า เป็นบริวาร อันหมายถึงชีวิตที่สุขสบายในโลกหน้านั้นเอง งานประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจัดในช่วงวันออกพรรษาของทุกปี จะมีชาวบ้านมาร่วมมือกันทำปราสาทผึ้ง และการมีจัดขบวนแห่เพื่อนำปราสาทผึ้งไปถวายที่วัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหารเพื่อให้ได้บุญกุศลและเป็นพุทธบูชา พุทธศาสนิกชนชาวสกลนครได้ทำกันมาอย่างต่อเนื่องจนกลายมาเป็นประเพณีที่สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน คณะผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษารูปแบบขบวนแห่ในประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร เพื่อนำมาเป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์การแสดง ชุดโหม ฮอย เฝิง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร
2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ชุดโสม ฮอย เฝิง

การทบทวนวรรณกรรม

ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวสกลนคร จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อถวายปราสาทผึ้งเพื่อเป็นพุทธบูชา รวมทั้งยังเป็นการสร้างอานิสงส์หรืออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวง วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีรากฐานของคติความเชื่อที่ปรับปรนผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูติผีวิญญาณ และความเชื่อที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ แต่ทั้งนี้ก็มีแนวโน้มว่าความเชื่อเรื่องอานิสงส์ที่ถึงถวายรวงผึ้งแก่พระพุทธรูป และความเชื่อเรื่องท้องคัมภีร์สัมพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์ด้วยการเปิดโลกทั้งสามให้เห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เนื่องในพุทธประวัติ เป็นความเชื่อที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งมากที่สุด

พจนานุกรม ขจรเนตรวิชกุล และคณะ (2563) กล่าวถึงในการจัดงานแห่ปราสาทผึ้งสกลนคร การแห่ปราสาทผึ้ง ในช่วงเทศกาลออกพรรษาเป็นประเพณีอย่างหนึ่งที่ชาวเมืองสกลนครยึดถือปฏิบัติสืบทอดเป็นครั้งแรกในปีพุทธศักราช 2485 โดยราษฎรจาก 7 ตำบล ประกอบด้วยตำบลธาตุเชิงชุม ตำบลดงชน ตำบลดงมะไฟ ตำบลห้วยยาง ตำบลโนนหอม ตำบลบึงหวาย และตำบลเต่างอย มีวัตถุประสงค์เพื่อน้อมนำไปถวายเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา และสังฆบูชา โดยเฉพาะองค์พระธาตุเชิงชุม ซึ่งเป็นศูนย์รวมใจของชาวเมืองสกลนคร ครั้นต่อมาในปีพุทธศักราช 2490 เทศบาลเมืองสกลนครพร้อมกับชุมชนต่าง ๆ จัดให้มีการประกวดปราสาทผึ้งขึ้นเป็นครั้งแรกจวบจนถึงปัจจุบัน นอกจากการแห่ปราสาทผึ้ง แล้วยังจัดให้มีการเล่น “ส่วงเฮือ” หรือการแข่งขันเรืออีกด้วย

เกสร สุธพันธ์พิชิต (2535) ได้ศึกษาประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง อธิบายว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งหรือการสร้างปราสาทผึ้งสัมพันธ์กับเหตุการณ์ในพุทธประวัติ 2 เหตุการณ์ โดย เหตุการณ์แรกเกี่ยวกับพุทธประวัติตอนปาลิไลยกะ อันเป็นช่วงเวลาที่พระพุทธเจ้าเกิดเบื่อหน่ายที่พระภิกษุชาวเมืองโกสัมพีเกิดทะเลาะวิวาทกัน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงห้ามปรามและตรัสสอนให้สามัคคีกันแต่ไม่มีใครเชื่อฟัง พระองค์ทรงเอื้อมระอา จึงเสด็จไปจำพรรษาอยู่ในป่ารกชัฏวันครั้งนั้นมีช้างและลิงมาคอยอุปัฏฐากรับใช้ช้างมีหน้าที่ไปหาผลหมากรากไม้และตักน้ำ ส่วนลิงไปหารวงผึ้งมาถวายพระพุทธองค์เมื่อพระพุทธองค์ทรงฉันรวงผึ้ง ลิงก็ดีใจ จึงกระโดดโลดเต้นไปมาตามกิ่งไม้จนกิ่งไม้หัก ทำให้ลิงตกลงมาโดนตอไม้ที่อยู่ด้านล่างทิ่มทะลุร่างกายจนเสียชีวิต เมื่อลิงตายไป ก็ไปสวดยสุขในสวนสวรรค์มีปราสาทราชวังเป็นที่อยู่อาศัย มีนางฟ้านางสวรรค์เป็นข้ารับใช้เหตุการณ์นี้ทำให้พุทธศาสนิกชน ชาวไทยเชื่อว่าการทำบุญด้วยการถวายผึ้งจะทำให้ได้บุญกุศลที่สูงส่ง เมื่อตายไปจะทำให้มีที่อยู่อาศัยที่ใหญ่โตดังวิมาน มีข้าทาสบริวารคอยรับใช้ ดังนั้นจึงเป็นที่มาของการใช้ผึ้งเป็นวัสดุในการสร้างปราสาทผึ้งเพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ส่วนเหตุการณ์ที่สองเกี่ยวกับพุทธประวัติตอนเทโวโรหณะ อันเป็นเหตุการณ์ที่พระพุทธเจ้าเสด็จลงมาจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ในวันออกพรรษา ภายหลังจากไปโปรดพุทธมารดาและเหล่าเทวดาเป็นเวลานานถึง 3 เดือนในวันนั้นเองได้มีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นคือ พระพุทธเจ้าได้ทรงเปิดโลก ทำให้ทั้งเทวดาบนสวรรค์มนุษย์บนโลก และสัตว์นรกต่างมองเห็นกัน จึงเป็นที่มาของความเชื่อในเรื่องนรกและสวรรค์โดยเน้นย้ำให้เห็นถึงความทุกข์ทรมานจากการตกนรก และความสุขสบายจากการได้ขึ้นสวรรค์ส่งผลต่อการทำบุญสร้างกุศลเพื่อให้ได้ขึ้นสวรรค์

ของพุทธศาสนิกชน หลายคนนิยมสะสมบุญกุศลด้วยการสร้างวัดวาอารามแต่การทำเช่นนี้ได้ต้องใช้ปัจจัยด้านเงินทองเป็นจำนวนมากหลายคนจึงได้คิดสร้างอาคารจำลองขึ้นมาเพื่อใช้เป็นสัญลักษณ์แทนศาสนสถานทางพุทธศาสนา โดยหวังผลให้ตนเองได้ขึ้นสวรรค์เมื่อยามที่ตนได้สิ้นลมหายใจจากโลกนี้ไปแล้ว หรือเพื่อให้ตนเองได้มีชีวิตที่สุขสบายในโลกหน้า ดังนั้น จึงเป็นที่มาของการนำขี้ผึ้งมาทำเป็นปราสาทผึ้งแล้วนำไปถวายวัดในช่วงเทศกาลออกพรรษา

สกลนครมีการตั้งถิ่นฐานของกลุ่มประชากรชาติพันธุ์ต่าง ๆ ปรากฏหลักฐานมาตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 19 เป็นต้นมา ภายหลังมีการเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่เป็นชุมชนย่อยทั่วไปในหลายจังหวัดโดยเฉพาะจังหวัดสกลนคร ความหลากหลายทางธรรมชาติของเทือกเขาภูพานและหนองหาน มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมกับการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ จึงเกิดการอพยพเข้ามาของผู้คนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ กลายเป็น “เขตสะสมทางวัฒนธรรม” ดังพร่องรอยหลักฐานการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์โดยเฉพาะช่วงพุทธศตวรรษที่ 24 เป็นต้นมา ผลจากความขัดแย้งระหว่างสยามกับเวียงจันทน์ทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของผู้คน ส่วนมากประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ท้องถิ่นเดิมถึง 6 กลุ่ม ประกอบด้วย ลาวหรืออีสาน ผู้ไทหรือภูไท ญ้อ ไส้โฮ้ย และกะเลิง ปะปนกันกับกลุ่มชาติพันธุ์ในท้องถิ่นเดิม รวมทั้งชาวจีนและชาวญวนหรือเวียดนาม ที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในภายหลัง ดังนั้น เมืองสกลนครจึงกลายเป็นเขตสะสมทางวัฒนธรรมที่มีผู้คนอาศัยอยู่ปะปนกันบนบริเวณผืนแผ่นดินอันอุดมสมบูรณ์และล้วนแล้วแต่มีวิถีชีวิต ประเพณีวัฒนธรรมอัน น่าสนใจ (พจนนารักษ์ ขจรเนตรวิชกุล และคณะ, 2561)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ การศึกษาผ่านเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากการสังเกต บันทึกภาพถ่าย การใช้ข้อมูลจากสื่ออินเทอร์เน็ต เป็นต้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น
3. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมาย และการรวบรวมข้อมูลเอกสารต่าง ๆ มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวสกลนคร จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อถวายปราสาทผึ้งเพื่อเป็นพุทธบูชา รวมทั้งยังเป็นความเชื่อในการสร้างอานิสงส์หรืออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวง วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีรากฐานของคติความเชื่อที่ปรับปรนผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่อง ภูตผี วิญญาณ และความเชื่อที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ แต่ทั้งนี้มีความโน้มแน่ว่า ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ที่ถึงถวายรวงผึ้งแก่พระพุทธรูป

และความ เชื่อเรื่องท้องคัมมาสัมพุทธเจ้าทรง แสดงปาฏิหาริย์ด้วยการเปิดโลกทั้งสามให้เห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เนื่องใน พุทธประวัติ เป็นความเชื่อที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งมากที่สุด

2. การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ชุดโหม ฮอย เฝิง

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยนิพนธ์ ชุดโหม ฮอย เฝิง มีการแบ่งขั้นตอนในการประกอบสร้างตามหลัก นาฏยศิลป์ พบว่า การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏยศิลป์นั้น หลักการทางความคิดตามหลักนาฏยศิลป์เป็นอย่างดี เพื่อกระบวน ท่ารำที่สวยงาม การ ใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรีและเครื่อง แต่งกาย จึงทำให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม และเป็นการแสดงที่ผ่านกระบวนการทางด้านความคิดในด้านท่ารำ และดนตรีที่ ประกอบสร้างขึ้นแล้วแต่ผ่านการศึกษามาจากกระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ จึงได้ชื่อชุดการแสดงโหม ฮอย เฝิง

จากแนวคิดที่ได้กำหนดการนำเสนอกระบวนกรำโดยมีการนำเอกลักษณ์ซึ่งล้วนแต่สัมพันธ์กับดนตรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งใน การฟ้อนรำ เมื่อตัวละคร หรือนาฏยศิลป์อยู่ในอารมณ์ใด ดนตรีและเนื้อร้องที่จะนำมาใช้ต้องคัดเลือกให้เหมาะสม ทั้งท่วงทำนอง เสียง จังหวะ ทั้งนี้ผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบการแสดงเป็น 6 ช่วง ดังนี้

- 1) ช่วงที่ 1 เป็นการแสดงที่สื่อถึงตำนานสิงขรกายรวงผึ้งใช้การเทศน์สังกาสในการบอกเล่าเรื่องราว
- 2) ช่วงที่ 2 เป็นการแสดงที่สื่อถึงจุดประสงค์ของการสร้างปราสาทผึ้ง และเนื้อร้องกล่าวถึงชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร
- 3) ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงที่มีชาวบ้านคุ้มวัดมาร่วมตัวกันสร้างปราสาทผึ้ง เนื้อร้องกล่าวถึงมูลเหตุที่ทำให้ปราสาทผึ้ง
- 4) ช่วงที่ 4 เป็นการแสดงถึงชาวภูไทสกลนคร ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองภูไทสกลนคร
- 5) ช่วงที่ 5 เป็นการสื่อถึงการตั้งขบวนแห่ปราสาทผึ้ง รวมทั้งชาวบ้านคุ้มวัด ชาวภูไทสกลนคร และชนชาติพันธุ์ในจังหวัด สกลนคร เป็นการแสดงถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนครเนื้อร้องกล่าวถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนคร
- 6) ช่วงที่ 6 เป็นการแสดงถึงการเฉลิมฉลอง เป็นการเชิญชวนมาเที่ยวจังหวัดสกลนคร และความเป็นเอกลักษณ์ของ ประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองสวณน้อยเลียนตอนสวรรค์

รูปภาพที่ 1 เป็นการแสดงที่สื่อถึงตำนานสิงขรกายรวงผึ้ง (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

รูปภาพที่ 2 เป็นการแสดงที่สื่อถึงจุดประสงค์ของการสร้างปราสาทผึ้ง และกล่าวถึงชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

รูปภาพที่ 3 เป็นการแสดงที่มีชาวบ้านคุ้มวัดมาร่วมตัวกันสร้างปราสาทผึ้ง (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

รูปภาพที่ 4 เป็นการสื่อถึงการตั้งขบวนแห่ปราสาทผึ้งรวมทั้งชาวบ้านคุ้มวัด ชาวภูไทสกลนคร และชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนครเป็นการแสดงถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนคร (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

รูปภาพที่ 5 เป็นการแสดงถึงชาวภูไทสกลนครที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนคร (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

รูปภาพที่ 6 เป็นการแสดงถึงการเฉลิมฉลองเป็นการเชิญชวนมาเที่ยวจังหวัดสกลนคร และความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร (กฤษดากร บันลือ และคณะ, 2567)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร

ผลการวิจัยพบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวสกลนคร จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อถวายปราสาทผึ้งเพื่อเป็นพุทธบูชา รวมทั้งยังเป็นความเชื่อในการสร้างอานิสงส์หรืออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวง วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีรากฐานของคติความเชื่อที่ปรับปรนผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูตผี วิญญาณ และความเชื่อที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ แต่ทั้งนี้มิแน่วโน้มว่า ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ที่ถึงถวายรวงผึ้งแก่พระพุทธรูป

และความ เชื่อเรื่องที่ต้องศรัทธาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงปาฏิหาริย์ด้วยการเปิดโลกทั้งสามให้เห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เนื่องในพุทธประวัติ เป็นความเชื่อที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งมากที่สุด

2. เพื่อสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ชุดโหม ฮอย เฝิง

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยนิพนธ์ ชุดโหม ฮอย เฝิง มีการแบ่งขั้นตอน ในการประกอบสร้างตามหลักนาฏยศิลป์ การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏยศิลป์นั้น หลักการทางความคิดตามหลักนาฏยศิลป์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อกระบวนท่ารำที่สวยงาม การใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายโดยสอดคล้องกับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรีและเครื่องแต่งกาย จึงทำให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม และเป็นการแสดงที่ ผ่านกระบวนกรทางด้านความคิดในด้านท่ารำ และดนตรีที่ประกอบสร้างขึ้นล้วนแล้วแต่ผ่านการศึกษาจากกระบวนการสร้างสรรค์นาฏยประดิษฐ์ จึงได้ชื่อชุดการแสดงโหม ฮอย เฝิง โดยผู้สร้างสรรค์ได้ออกแบบการแสดงเป็น 6 ช่วง ได้แก่ 1) ช่วงที่ 1 เป็นการแสดงที่สื่อถึงตำนานลึงฉวาวรวงผึ้งใช้การเทศน์สังกาสในการบอกเล่าเรื่องราว 2) ช่วงที่ 2 เป็นการแสดงที่สื่อถึงจุดประสงค์ของการสร้างปราสาทผึ้ง และเนื้อร้องกล่าวถึงชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร 3) ช่วงที่ 3 เป็นการแสดงที่มีชาวบ้านคุ้มวัดมาร่วมตัวกันสร้างปราสาทผึ้ง เนื้อร้องกล่าวถึงมูลเหตุที่ทำปราสาทผึ้ง 4) ช่วงที่ 4 เป็นการแสดงถึงชาวภูไทสกลนครที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองภูไทสกลนคร 5) ช่วงที่ 5 เป็นการสื่อถึงการตั้งขบวนแห่ปราสาทผึ้ง รวมทั้งชาวบ้านคุ้มวัด ชาวภูไทสกลนคร และชนชาติพันธุ์ในจังหวัดสกลนคร เป็นการแสดงถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนครเนื้อร้องกล่าวถึงความสามัคคีของชาวจังหวัดสกลนคร และ 6) ช่วงที่ 6 เป็นการแสดงถึงการเฉลิมฉลอง เป็นการเชิญชวนมาเที่ยวจังหวัดสกลนคร และความเป็นเอกลักษณ์ของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนครเนื้อร้องใช้ทำนองสวณน้อยเลียบดอนสวรรค์

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาประวัติความเป็นมาและความเชื่อที่เกี่ยวกับประเพณีแห่ปราสาทผึ้งของจังหวัดสกลนคร พบว่า ประเพณีแห่ปราสาทผึ้ง เป็นงานประเพณีที่พุทธศาสนิกชนชาวสกลนคร จัดขึ้นในช่วงเทศกาลออกพรรษา เพื่อถวายปราสาทผึ้งเพื่อเป็นพุทธบูชา รวมทั้งยังเป็นความเชื่อในการสร้างอานิสงส์หรืออุทิศส่วนกุศลให้แก่ดวง วิญญาณบรรพบุรุษผู้ล่วงลับ โดยมีรากฐานของความเชื่อที่ปรับปรนผสมผสานระหว่างความเชื่อที่เนื่องในพุทธศาสนา ความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องภูติผีวิญญาณ และความเชื่อที่เนื่องในศาสนาพราหมณ์ แต่ทั้งนี้มิแนกได้ว่า ความเชื่อเรื่องอานิสงส์ที่ลึงฉวาวรวงผึ้งแก่พระพุทธรองค์ และความ เชื่อเรื่องที่ต้องศรัทธาสัมพุทธเจ้าทรง แสดงปาฏิหาริย์ด้วยการเปิดโลกทั้งสามให้เห็นซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เนื่องในพุทธประวัติ เป็นความเชื่อที่สอดคล้องและเกี่ยวข้องกับประเพณีการแห่ปราสาทผึ้งมากที่สุด สอดคล้องกับเกสร สุธพันธ์พิชิต (2535) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและพัฒนาการของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในจังหวัดสกลนคร โดยเน้นถึงรากฐานทางพุทธศาสนาและการเปลี่ยนแปลงของประเพณีในบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป นอกจากนี้ ศุภวัฒน์ นามปัญญา และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ (2562) ยังได้ศึกษาในด้านพัฒนาการและการประกอบสร้างขบวนแห่ปราสาทผึ้ง โดยเน้นบทบาทของชุมชนในการสืบสานวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงนิภาพิลาเกศ (2562) ที่ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการฟื้นฟูประเพณีแห่ปราสาทผึ้งในบ้านท่ากกแก จังหวัดเพชรบูรณ์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการอนุรักษ์และพัฒนาประเพณีให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมยุคใหม่ งานวิจัยเหล่านี้

ล้วนสนับสนุนแนวคิดที่ว่าประเพณีแห่งปราสาทผึ้งมิใช่เพียงกิจกรรมทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นภาพสะท้อนของความเชื่อ ค่านิยม และการปรับตัวของชุมชนในกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม

2. การสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดง ชุดโหม ฮอย ผึ้ง พบว่า การสร้างสรรค์ผลงานนาฏยนิพนธ์ ชุดโหม ฮอย ผึ้ง มีการแบ่งขั้นตอน ในการประกอบสร้างตามหลักนาฏศิลป์ การประกอบสร้างงานทางด้านนาฏศิลป์นั้น หลักการทางความคิด ตามหลักนาฏศิลป์เป็นอย่างยิ่ง เพื่อกระบวนท่ารำที่สวยงาม การใช้การเคลื่อนไหวของร่างกาย การสื่อความหมายโดยสอดคล้อง กับองค์ประกอบอื่น ๆ ได้แก่ ดนตรีและเครื่องแต่งกาย จึงทำให้เกิดเป็นการแสดงที่สวยงาม และเป็นการแสดงที่ผ่านกระบวนการ ทางด้านความคิด ในด้านท่ารำ และดนตรีที่ประกอบสร้างขึ้นล้วนแล้วแต่ผ่านการศึกษามาจากกระบวนการสร้างสรรค์นาฏย ประดิษฐ์ จึงได้ชื่อชุดการแสดงโหม ฮอย ผึ้ง สอดคล้องกับสุรัตน์ จงดา (2563) ศึกษาการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่สะท้อนความเชื่อ และวิถีชีวิตชุมชนผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ นักวิจัยที่ศึกษาการสร้างสรรค์ผลงานทางด้านการแสดงและวัฒนธรรมท้องถิ่นอีสานนอกจาก งานวิจัยเดิม อีกทั้ง ปัทมา สุขวัฒนา (2561) ที่เน้นการผสมผสานนาฏศิลป์พื้นบ้านกับเทคนิคการแสดงร่วมสมัย เพื่อเพิ่มมูลค่าทาง ศิลปะและตอบสนองความสนใจของผู้ชมยุคใหม่ รวมถึงวารภรณ์ ศรีวิไล (2564) ที่วิเคราะห์บทบาทของการแสดงพื้นบ้านในการ ส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชน โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีดิจิทัลร่วมกับการแสดงเพื่ออนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรม และสมชาย กาญจน พิเชษฐ์ (2565) ศึกษาการประยุกต์ใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในงานเทศกาลวัฒนธรรมภาคอีสาน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมและสร้างรายได้ให้ชุมชน งานวิจัยเหล่านี้ช่วยเสริมความเข้าใจและสนับสนุนแนวทางการสร้างสรรค์ผลงานชุด “โหม ฮอย ผึ้ง” ให้มีความหลากหลายและทันสมัยมากขึ้น

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การวิจัยนี้ พบว่า ประเพณีแห่งปราสาทผึ้ง จังหวัดสกลนคร นั้นเป็นวิถีของการดำเนินชีวิตอย่างหนึ่งของคนในสังคมที่คนใน สังคมนั้นหล่อหลอมขึ้น เช่น ความเชื่อ ศิลปะ การฟ้อนรำ จริยธรรม กฎหมาย ขนบธรรมเนียม ประเพณี การศึกษา สื่อมวลชน เป็นต้น ที่สำคัญนั้นประเพณีมีลักษณะเป็นกลางสามารถนำมาซึ่ง ความเจริญงอกงามหรือความเสื่อมแก่สังคมได้ การที่จะศึกษา ประเพณี ก็เพื่อให้เข้าใจวิถีชีวิตส่วน ร่วมของชาวบ้าน เข้าใจถึงพลัง ความสัมพันธ์กันระหว่างคนในชุมชน และโครงสร้างที่มีผลต่อ พฤติกรรมของชาวสกลนคร

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ในขบวนแห่งปราสาทผึ้ง จังหวัดสกลนคร ยังมีขบวนอื่น ๆ เช่น มวยโบราณ นางฟ้าปราสาทผึ้ง และขบวนแห่วิถีชีวิต ของแต่ละชุมชนในจังหวัดสกลนคร เป็นต้น ซึ่งสามารถนำเรื่องราวความเป็นมาไปศึกษาทำการวิจัยในลำดับต่อไปได้

1.2 การประกอบสร้างนาฏยประดิษฐ์ โดยเฉพาะการประดิษฐ์ท่ารำ ด้วยการผสมผสานท่ารำที่เป็นเอกลักษณ์ และท่า เชื่อมต่าง ๆ นั้นจำเป็นต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ เชื่อมโยงและสมดุลกันระหว่างท่าต่อท่า หรือระหว่างมือ แขน ขา และเท้า โดยข้อ คำนึงนั้น จะสามารถสร้างให้เห็นถึงความลงตัวที่จะก่อให้เกิดความสมบูรณ์ของท่ารำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นต้องอยู่ภายใต้แนวคิดในการ สร้างสรรค์

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในภาคอีสานมักมีร่องรอยของประวัติ ตำนาน เรื่องเล่า ที่ปรากฏในรูปแบบของศิลปกรรมประเภทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นจิตรกรรม ประติมากรรม หัตถกรรม หรือแม้แต่นาฏกรรม ซึ่งศิลปกรรมเหล่านั้นเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ ความศรัทธา ภูมิปัญญา ประเพณี หรือแม้แต่วิถีชีวิตร่องรอยเหล่านั้นอาจยังมิได้ถูกบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร หรือด้วยระบบสารสนเทศอื่น ๆ ซึ่งควรให้มีการศึกษาเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อต่อยอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลังต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- เกสร สุธพันธ์พิชิต. (2535). *ความเชื่อและพัฒนาการของประเพณีแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร*. กลุ่มงานวิจัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กรมศิลปากร.
- นิภา พิลากิต. (2562). *กระบวนการฟื้นฟู “แห่ปราสาทผึ้ง” บ้านท่ากกแก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปัทมา สุชีวันนา. (2561). *การสร้างสรรคานาฏศิลป์ร่วมสมัยโดยผสมผสานวัฒนธรรมพื้นบ้านอีสานกับเทคนิคการแสดงสมัยใหม่*. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). สาขาศิลปกรรมศาสตร์ มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พจนวราภรณ์ ขจรเนตรวิชกุล และคณะ. (2561). *สลองปราสาทผึ้ง*. โรงพิมพ์สมศักดิ์การพิมพ์ กรู๊ป.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2492). *พระอัมมปัทมฐกถาแปล ภาค 1* (พิมพ์ครั้งที่ 3). โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย
- สาร สารทัศน์. (2527). *อีตลีสอง ในเขตชูเกียรติ สาร สารทัศน์นันท*. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุรัตน์ วรารัตน์. (2531). *ประวัติศาสตร์เมืองสกลนคร อนุสรณ์งานพระราชทางเพลิงศพ พระเทพวิมล เมธี*. ม.ป.ท.
- วราภรณ์ ศรีวิไล. (2564). *บทบาทของการแสดงพื้นบ้านในการส่งเสริมอัตลักษณ์ชุมชนผ่านสื่อและเทคโนโลยีดิจิทัล*. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 45-60.
- ศุภวัฒน์ นามปัญญา และปัทมาวดี ชาญสุวรรณ. (2562). *พัฒนาการและการประกอบสร้างขบวนแห่ปราสาทผึ้งจังหวัดสกลนคร*. วารสารช่อพะยอม, 30(2), 195-203.
- สมชาย กาญจนพิเชษฐ์. (2565). *การประยุกต์ใช้ศิลปะการแสดงพื้นบ้านในงานเทศกาลวัฒนธรรมภาคอีสานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม*. รายงานวิจัย มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม